

سفره‌های افطاری هر شب در مبادی ورودی بارگاه منور حضرت رضا(ع) پهن می‌شوند

تازه‌ترین خبرها از سفره‌های اکرام رضوی

۴

تولیت آستان قدس رضوی در جمع علما و ائمه جماعات حاشیه شهر مشهد:

مجاهدتهای روحانیون در حاشیه شهر مشهد به بار نشسته است

تولیت آستان قدس رضوی گفت: با نگاهی به گذشته و شرایط کنونی حاشیه شهر مشهد، درمی‌یابیم تلاش‌ها و مجاهدت‌های روحانیون در این مناطق به بار نشسته است. به گزارش آستان‌نیوز، حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مروی در همایش طلایه‌داران جهاد و بصیرت که دیروز با حضور نماینده ولی فقیه در استان خراسان رضوی و ائمه جماعات و روحانیون فعال حاشیه شهر مشهد در تالار قدس حرم مطهر امام رضا(ع) برگزار شد ...

محمدجواد مشهدی - آستان‌نیوز

مدیر عالی حرم مطهر رضوی خبر داد

بارگاه منور رضوی آماده میزبانی از ۲ میلیون زائر در لحظه تحویل سال

در صحن‌های مختلف حرم، توجه به خدمات عمومی و نیازمندی زائران از جمله تأسیس سرویس‌های بهداشتی و وضوخانه‌ها در رواق‌های مطهر و... با هدف آسایش خاطر زائران را از دیگر خدمات حرم مطهر رضوی در سال ۱۴۰۱ ذکر کرد.

■ استمرار در بازسازی و نگهداری ابنیه حرم

فیضی تصریح کرد: در بخش تسهیل زیارت آنچه مورد توجه است، استمرار بازسازی و نگهداری ابنیه حرم مطهر رضوی است، ساخت مجموعه کار آسانی است اما نگهداری، به‌روزرسانی و توسعه بر اساس وضع موجود و فعالیت جاری که توسط سازمان عمران و توسعه حرم مطهر رضوی در حال انجام است، کار دشواری است.

■ میزبانی از ۱/۷ میلیون زائر در ایام پیک سال

وی با بیان اینکه افزون بر یک میلیون مترمربع مساحت اماکن متبرکه از ورودی حرم تا روضه منوره است، گفت: نزدیک به ۸۰ هزار متر به فضای مسقف و رواق‌ها اختصاص دارد. امروز حداقل تشریف زائر به حرم مطهر در خلوت‌ترین روزها ۷۰ هزار تشریف است و حداقل تشریف در بیشترین روزها همچون سال تحویل، دهه آخر صفر و... بین یک میلیون و ۲۰۰ تا یک میلیون و ۷۰۰ هزار تشریف است.

فیضی با اشاره به اینکه خدماتی که در حرم انجام می‌شود قابل مقایسه با سایر اعتبار مقدسه نیست، افزود: این تعدد خدمت کار را برای ما مشکل‌تر می‌کند اما ما خادم زائران هستیم و وظیفه ما خدمت به زائران علی بن موسی الرضا(ع) است.

■ ۲۰ هزار متر فضای جدید برای حرم

وی ادامه داد: پروژه زیرسطحی شیخ بهایی یکی از این خدمات است که افزون بر ۲۰ هزار متر به طبقه زیرین حرم مطهر رضوی اضافه خواهد شد، در واقع این اقدام‌ها در حوزه تسهیل زیارت در حال انجام است و ما وظیفه داریم این اقدام‌ها را در شرایطی انجام دهیم که در کنار فعالیت‌های عمرانی، زیارت و خدمت تعطیل نشود.

■ خدمت‌رسانی ۱۰ هزار خادم در شب تحویل سال

معاون اماکن متبرکه حرم مطهر رضوی نیز در این نشست از دعوت به خدمت نزدیک به ۱۰ هزار خادم و خدامیار به منظور خدمات‌رسانی به ارادتمندان حضرت رضا(ع) در شب تحویل سال ۱۴۰۲ خبر داد. امین بهنام اظهار کرد: این معاونت، مدیریت حدود ۱۰ هزار خدمه و نزدیک به ۴۰ هزار خادمیاری را که در بارگاه ملکوتی امام هشتم(ع) به زائران و مجاوران خدمت می‌کنند، برعهده دارد.

وی گفت: ما در تلاش هستیم در کنار ایجاد فضاهای لازم برای انجام کتیه‌آرایی، گل‌آرایی و چراغانی در این آستان مقدس توسط خادمان، ورود و خروج زائران و زیارتشان را امن و آسان کنیم تا آنان لحظات معنوی و آرامی را در این آستان مقدس تجربه کنند.

خدمت‌رسانی گسترده به هیئت‌های مذهبی
مدیر عالی حرم مطهر رضوی در ادامه توجه به هیئت‌های مذهبی سراسر کشور و اختصاص فضای ویژه به این هیئت‌ها برای برپایی مجالس عزرا در حرم مطهر رضوی را از دیگر اقدام‌های سال جاری دانست و خاطرنشان کرد: در صحن قدس حرم مطهر رضوی برنامه‌های ویژه‌ای را

فیضی قشر نوجوان و جوان را مخاطب بعدی حرم مطهر رضوی دانست و از جمله برنامه‌های بزرگ لحظه تحویل سال، هفتمندی جشن تکلیف‌ها، توجه به اردوهای دانشجویی و برگزاری اعتکاف‌ها به ویژه ماه رجب که از پربارترین اعتکاف‌ها در حرم مطهر رضوی بود اشاره کرد.

بازنگری در طرح استراحت شبانه زائران

در حرم مطهر رضوی

مدیر عالی حرم مطهر رضوی در نشست خبری این مدیریت و مجموعه‌های تابعه آن درباره ویژه‌برنامه‌های نوروز ۱۴۰۲ و ماه مبارک رمضان از بازنگری در طرح استراحت شبانه زائران در حرم مطهر رضوی خبر داد.

مصطفی فیضی در پاسخ به پرسش خبرنگار قدس گفت: با برنامه‌ریزی انجام شده قرار است طرح استراحت زائران در حرم مطهر مورد بازنگری قرار گیرد، البته در مجموعه این بارگاه مقدس و ملکوتی، موضوعی به نام «خوابیدن زائر» به معنای عرفی و اصطلاحی آن و با توجه به حفظ شئونات بارگاه مقدس رضوی وجود ندارد، ولی موضوع استراحت محدود یعنی حدود دو تا سه ساعته و نه خوابیدن به معنای عرفی آن، به منظور جلوگیری از برخی از عواقب و پیامدهای خوابیدن دائم زائران در بارگاه مطهر رضوی، در حرم مطهر امام هشتم(ع) در حال بررسی و بازنگری است. وی در مورد تسهیلات پارکینگ برای خودرو زائران بارگاه مطهر رضوی نیز اضافه کرد: تأمین پارکینگ مناسب برای پارک خودروهای زائران، وظیفه دستگاه‌ها و نهادهای شهری و استانی است و به آستان قدس رضوی ارتباطی ندارد، ولی از باب همکاری و در راستای ارائه خدمت در حد مقدرات و امکانات این نهاد مقدس، از مدت‌ها پیش و به خصوص در ایام نوروز و مناسبت‌های ویژه، حدود ۲هزار محل پارک خودرو در پارکینگ‌های حرم مطهر رضوی برای استفاده زائران گرمی اختصاص داده شده است، به گونه‌ای که در این طرح، محل پارک خودروهای همکاران شاغل در مجموعه حرم مطهر امام رضا(ع) از پارکینگ‌های حرم مطهر به خارج از حرم و به پارکینگ‌های برخی از اماکن و ساختمان‌های اطراف حرم مطهر منتقل شده و جای پارک خودرو همکاران شاغل در مجموعه حرم مطهر به زائران گرمی به تعداد حدود ۲هزار جای پارک واگذار شده است.

فیضی یادآور شد: هر چند این اقدام جوابگوی میزان تقاضای پارک خودرو زائران نیست، اما امیدواریم مسئولان و مدیریت‌های دستگاه‌های مرتبط شهری و استانی که متولی رفع این مشکل هستند، با همت و سرعت عمل بهتر و بیشتری به وظایف خود در این راستا و در جهت رفع مشکل زائران عمل کنند.

وی با بیان اینکه قشر کم‌توان بسیار قابل احترام و نیازمند به خدمت هستند، اظهار کرد: امسال در مناسبت‌های مختلف مذهبی و ملی، برنامه‌های جامعی ویژه جامعه ناشنوایان در شب‌های احیا، مراسم عزاداری دهه آخر صفر و... برگزار شد.

در آستانه فرارسیدن نوروز باستانی و جشن بزرگ لحظه تحویل سال، مشهدالرضا و بارگاه منور ثامن‌الحجج(ع) آماده

میزبانی از زائران در لحظه تحویل سال و ایام نوروز است. در همین راستا مدیر عالی حرم مطهر رضوی از آمادگی بارگاه نورانی شمس‌الشموس(ع) برای میزبانی از ۲میلیون زائر در لحظه تحویل سال ۱۴۰۱ خبر داد.

به گزارش آستان‌نیوز، مصطفی فیضی در نشست خبری تشریح برنامه‌های نوروز ۱۴۰۲ و ماه مبارک رمضان که با حضور جمعی از اصحاب رسانه برگزار شد، ضمن تبریک فرا رسیدن عید نوروز و ایام ماه مبارک رمضان به اقدام‌های حرم مطهر رضوی در ایام پیش رو اشاره کرد و گفت: امسال نوروز ۱۴۰۲ تفاوت خاصی با سال‌های گذشته دارد زیرا با ماه مبارک رمضان تقارن یافته است.

وی عنوان کرد: امسال شرایط خوبی برای حضور زائران در حرم مطهر رضوی فراهم آمده و با توجه به اینکه بهار قرآن با بهار طبیعت همزمان شده است، پیش‌بینی می‌کنیم در خدمت جمعیت میلیونی زائران باشیم.

■ بسیج تمامی امکانات برای خدمات شایسته به

زائران

به گفته فیضی، آستان قدس رضوی تمامی ظرفیت‌ها و امکانات خود را بسیج کرده تا میزبانی شایسته‌ای از زائران نوروزی در مراسم سال تحویل داشته باشد. وی اظهار کرد: با حلول ماه مبارک رمضان خدمات حرم مطهر رضوی، حال و هوای رضایی داشته و در این ایام خدمات ویژه‌ای با محوریت برنامه‌های معنوی، سفره‌های اکرام رضوی و... به زائران و مجاوران ارائه خواهد شد.

وی در بخش دیگری از سخنانش با بیان اینکه رسالت و مأموریت ما در فعالیت‌های حرم مطهر رضوی، تعالی زیارت است، گفت: توجه به نگاه فرهنگی و دینی و ارتقای آن و همچنین تسهیل زیارت که شامل اقدام‌ها و فعالیت‌های عمرانی و خدماتی حرم مطهر رضوی می‌شود با هدف ایجاد زیارتی سهل و آسان از مهم‌ترین فعالیت‌های حرم مطهر رضوی است.

مدیر عالی حرم مطهر رضوی در ادامه به فعالیت‌های سال ۱۴۰۱ و تغییرات ایجاد شده در راستای تسهیل امر زیارت اشاره کرد و گفت: سال جاری در حوزه تعالی زیارت توجه به اقشار اجتماعی در دستور کار حرم مطهر قرار گرفت و علاوه بر فعالیت‌های عام، بخشی از فعالیت‌ها هدمندتر و با عنوان مشخص‌تری انجام شد.

■ اختصاص رواق برای کودکان

وی مهم‌ترین خدمات در راستای تسهیل زیارت را اختصاص رواق‌هایی به زائران کودک و نوجوان برشمرد و افزود: با فعال شدن این رواق‌ها برنامه‌های متنوعی پیش‌بینی و برگزار شده است.

اولاد

ویژه فرهنگ و معارف رضوی
| سال سوم | ویژه نامه ۵۷۸ |

تکته‌ها/ آیت‌الله مجتبی تهرانی

اگر دستمان را دراز کنیم
امام‌زمانه
دست ما را می‌گیرد

۲

نگاهی به تاریخچه تدفین در گذشتگان در حرم مطهر رضوی به مناسبت زیارت اهل قبور در روزهای پایانی سال

مقیمان مقام رضا

۳

افزایش ساعات بازدید از موزه‌های رضوی در نوروز

۴

آیت‌الله جوادان از اهکارهای رسیدن به رضایت امام زمان(عج) می‌گویند

خودسازی و دگرسازی راه ایجاد جامعه مهدوی

۳

معاون تبلیغات اسلامی حرم مطهر رضوی خبر داد

جزئیات برنامه تحویل سال در مضجع شریف رضوی

معاون تبلیغات اسلامی حرم مطهر رضوی گفت: برنامه‌های نوروزی ۱۴۰۲ حرم مطهر رضوی از ۲۵ اسفند ۱۴۰۱ آغاز می‌شود و زائران و مجاوران در این مدت از ۶۰۰ ویژه برنامه تبلیغی و فرهنگی بهره‌مند خواهند شد. به گزارش آستان‌نیوز، حجت‌الاسلام والمسلمین حسین شریعتی‌نژاد در نشست خبری تشریح برنامه‌های نوروز ۱۴۰۲ و ماه مبارک رمضان که صبح دیروز با حضور جمعی از اصحاب رسانه در حرم مطهر رضوی برگزار شد، گفت: برنامه‌های نوروزی ۱۴۰۲ حرم مطهر رضوی از ۲۵ اسفند ۱۴۰۱ آغاز می‌شود و اجرای این ویژه‌برنامه‌ها تا ۴ فروردین ادامه خواهد یافت و در این مدت بیش از ۶۰۰ برنامه فرهنگی برای زائران و مجاوران برنامه‌ریزی شده است. وی برگزاری حدود ۱۲۰ برنامه سخنرانی و ۹۰ مراسم قرائت دعا و مناجات را از مهم‌ترین برنامه‌های نوروزی حرم مطهر رضوی اعلام کرد و افزود: علاوه بر این، تعداد برنامه‌هایی نظیر مدیحه‌سرایی و حلقه‌های معرفت افزایش چشم‌گیری خواهد داشت. معاون تبلیغات اسلامی حرم مطهر رضوی ادامه داد: براساس برنامه‌ریزی صورت گرفته، میزهای پاسخ‌گویی به سؤالات دینی و شرعی نسبت به سال گذشته در ورودی صحن‌های حرم مطهر رضوی افزایش یافته است.

■ برنامه‌های ویژه برای کودکان و نوجوانان

وی با اشاره به تداک برنامه‌های ویژه کودکان و نوجوانان در ایام نوروز اظهار کرد: این برنامه‌ها در ۶ نقطه حرم ویژه کودکان و نوجوانان برگزار می‌شود. شریعتی‌نژاد ادامه داد: برنامه‌هایی نیز ویژه‌خواهران در نظر گرفته شده است که در رواق‌های حضرت زهرا(س)، نجمه خاتون(س) و حضرت معصومه(س) و همچنین مسجد گوهرشاد برگزار خواهد شد. وی درباره مراسم تحویل سال در حرم مطهر رضوی گفت: این مراسم از ساعت ۲۰ در روز ۲۹ اسفند و در آخرین شب سال ۱۴۰۱ با پیش صلوات خاصه امام رضا(ع) آغاز می‌شود. شریعتی‌نژاد ادامه داد: رأس ساعت ۲۴ ویژه‌برنامه‌ای با حضور و مشارکت هموطنان خواهیم داشت که برافراشتن پرچم کشورمان همراه با قرائت سرود جمهوری اسلامی ایران خواهد بود. وی افزود: سپس برنامه‌ها تا ساعت ۲ بامداد و با نواختن نقاره و قرائت زیارت امام رضا(ع) ادامه خواهد یافت. شریعتی‌نژاد خاطرنشان کرد: البته پیش از این مراسم از ساعت ۱۵:۳۰ روز ۲۹ اسفند ماه جاری برنامه‌های معارفی برگزار می‌شود.

خداوند برای موقعیت‌های معنوی مانند خاکسپاری در حرم ائمه معصوم(ع) که برخی توان رسیدن به آن را ندارند، جایگزین‌های مناسبی نیز مشخص کرده است؛ این جایگزینی نعمتی با نعمتی دیگر، در برخی از دیگر موارد نیز روایت شده است. دو نمونه را نقل می‌کنیم:

آخرین تبرک دنیایی

این رسم قدیمی مشهدی‌های مجاور بارگاه مطهر رضوی است که اولین نجوای آنان در گوش خود را به رسم مسلمانانی در صحن و سرای ثامن‌الحجج(ع) بشنوند و در انتهای زندگی هم با متبرک شدن از

آن‌ها که به این نعمت دسترسی ندارند، چه کنند؟

۱- روایت شده عده‌ای از زنان خدمت رسول خدا(ص) رسیده و عرض کردند: ای پیامبر خدا! پاداش جهاد در راه خدا ویژه مردان است، ما چه کنیم که بتوانیم به چنین پاداشی برسیم؟ ایشان در پاسخ فرمودند: تلاشی که شما در خانه انجام می‌دهید، پاداشی برابر پاداش جنگجویان راه

تربت پاک آن حضرت و معطر شدن از عطر حرمش به سفر آخرت بروند. برای طواف دادن جنازه در حرم، جنازه را پس از شست‌وشو، از سمت بیست پایین خیابان و صحن آزادی وارد حرم می‌کنند و به زیارت حضرت عشق می‌آورند. جنازه را رو

خدا را برپایتان به ارمغان می‌آورد. (نیشابوری، فتال، روضه الواعظین و بصیرة المتعظین، ج ۲، ص۳۷۶)
۲- گروهی از نیازمندان خدمت رسول خدا(ص) رسیده و پرسیدند: ما توان مالی نداریم که بتوانیم انفاق کنیم یا حج و عمره به‌جا آوریم. بر این اساس، بهشت مخصوص می‌ریزند. بعد به داخل صحن آزادی و آنجا از خاک

نگاهی به تاریخچه تدفین در گذشتگان در حرم مطهر رضوی به مناسبت زیارت اهل قبور در روزهای پایانی سال

مقیمان مقام رضا علیه‌السلام

حرم مطهر حضرت ثامن‌الحجج(ع) از قرن سوم مورد توجه شیفتگان اهل بیت(ع) بوده و عواملی مانند رسمیت یافتن مذهب تشیع و گسترش صحن‌های این استان، در افزایش تعداد دفن شدگان در جوار این بارگاه مطهر مؤثر بوده‌است.

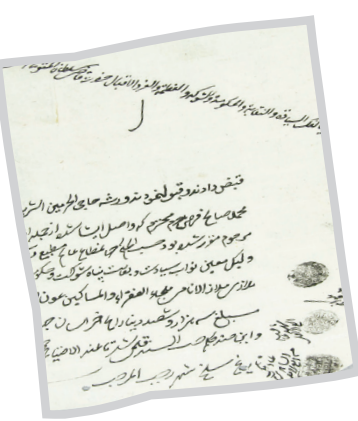
حرم محترم که‌واصل ایشان شده از جمله آنچه‌در

وجه وظیفه حاجی مرحوم مقرر شده بود حسب الحکم جهان مطاع عالم مطیع در سنه‌ایت انیل (یکی از سال‌های ترکی است) مبلغ سه هزار و شصت دینار رایج خراسان، جهت دفن حاجی مرحوم و این چند کلمه حسب‌السند قلمی شد تا عندالاحتیاج حجت (یعنی حجت باشد)، تحریر فی تاریخ سلخ شهر رجب المرجب سنه ۱۰۰۹ قمری».

یکی از مهم‌ترین اسناد مدفونین در دوره صفویه مربوط به «حق الارض» است که از سال ۱۰۳۷ اقمری به بعد، بر اساس اسناد موجود تا انتهای دوره افشاریه صورت هزینه‌های دریافتی در ذیل نذورات و حق‌الارض دسته بندی می‌شده است، ولی سربرگ‌های اداری مربوط به آن در دوره صفویه و افشاریه متفاوت بوده‌و در س‌ند سال ۱۰۶۸ قمری نیز همین ترتیب اداری آمده و در سال ۱۰۹۷ قمری هم بدون تغییر به همین مضمون در ذیل اوارچه دسته‌بندی شده‌است.

در دوره افشاریه نذورات و حق‌الارض همراه هم بوده است، اما سربرگ اداری آن‌ها متفاوت بوده و در سندی مربوط به سال ۱۱۷۹ سربرگ کاملاً متفاوتی در این موضوع دیده می‌شود.

بر اساس اسناد باقیمانده از دوره صفویه و افشاریه، درآمدهای حاصل از دفن اموات در حرم مطهر رضوی در طومار سالیانه ثبت می‌شده است. در این طومار، اسامی مدفونین، محل دفن و مبلغ دریافتی نوشته می‌شده است. اشاره به این طومارها در ذیل اسناد حق‌الارض و نذورات انجام می‌شده است.

«عریضه دفن»

«عریضه» درخواستی است که کسی به شخص بالاتر از خود می‌نویسد ولی در آستان قدس کاربرد عریضه کمی متفاوت بوده و معمولاً به دو صورت تهیه می‌شده‌است. نخست، عریضه‌هایی که توسط فرد و یا ورثه او برای خرید محل قبر می‌داده‌اند. این درخواست‌ها معمولاً خطاب به متولی آستان قدس بوده و در حاشیه آن دستور داده می‌شده و پس از آن، مراحل اداری صورت می‌گرفته است. به عنوان مثال می‌توان به سند شماره ۹/ ۱۱۷۲۷ مربوط به عریضه بازماندگان «کرلایی محمد حکاک» برای دفن وی در سال ۱۲۴۸ قمری در دوره قاجار به شرح ذیل اشاره کرد:

نگاهی به اسناد «مدفونین» در حرم مطهر رضوی

در مورد تدفین درگذشتگان در بارگاه مطهر امام هشتم(ع) باید گفت حرم مطهر حضرت ثامن‌الحجج(ع) در مشهد مقدس از قرن سوم هجری قمری مورد توجه بسیاری از شیفتگان اهل بیت(ع) بوده و عواملی مانند رسمیت یافتن مذهب تشیع از دوره صفویه و گسترش رواق‌ها و صحن‌های این آستان مبارک، در افزایش تعداد دفن شدگان در جوار این بارگاه مطهر مؤثر بوده‌است.

مهم‌ترین کار صورت گرفته در زمینه مدفونین در حرم مطهر امام رضا(ع)، مجموعه پنج جلدی مشاهیر مدفون در حرم مقدس رضوی است که در دهه ۸۰ شمسی به‌تدریج توسط بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی به چاپ رسیده و در کنار آن در دایرةالمعارف آستان قدس نیز مقالاتی در این زمینه درج شده است. این مطالب عمدتاً در زمینه شخصیت‌های مدفون در حرم و شرح احوال آن‌هاست و درموضوع مورد بحث در این گزارش مطلبی مطرح نشده‌است.

این گزارش، علاوه بر استفاده از اسناد به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع تاریخی و پرداختن به مسائلی که کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد، در برگردان اطلاعاتی مانند سال وفات، روز و محل دفن و... نیز است که می‌تواند ضمن به چالش کشیدن برخی اطلاعات ثبت‌شده در منابع، زمان دقیق درگذشت دفن‌شدگان را مشخص کند و علاوه بر آن در کتاب‌های به جا مانده تنها به افرادی که نام آن‌ها به دلیلی در منابع ذکر شده و آمده که در حرم دفن شده‌اند، پرداخته شده است، در حالی که اسامی بسیاری در این اسناد ذکر شده که قبلاً در جای دیگری نیامده است. همچنین با بررسی این اسناد می‌توان به آماری مشخص از تعداد مدفونین در حرم مطهر رضوی شامل گروه‌های معمولی جامعه و یا گروه‌های خاص، در مقاطع زمانی مشخص شده، دست یافت.

تعداد اسناد مربوط به دفن اموات در حرم مطهر رضوی در دوره زمانی تعریف شده (صفویه تا قاجاریه) شامل هزار پرونده (دارای شماره اموالی) است که قدیمی‌ترین آن‌ها مربوط به سال ۱۰۰۹ قمری بوده و آخرین آن به سال ۱۳۳۷ قمری بازمی‌گردد و بیشترین اسناد نیز مربوط به دوره قاجار به است. ضمن اینکه پنج نوع سند در سال‌های ۱۰۰۰ تا ۱۳۴۴ هجری قمری برای اسناد دفن شناسایی شده که در ذیل اوارچه (یعنی درآمدهای آستان قدس) ثبت شده که «قبض وصول»، «حق الارض»، «طومار» و... از جمله آن‌هاست.

«قدیمی‌ترین سند» مربوط به دفن اموات در حرم مطهر رضوی

مطابق آنچه در اسناد آستان قدس رضوی مشاهده می‌شود، «قدیمی‌ترین سند» مربوط به دفن اموات در حرم مطهر رضوی مربوط به سال ۱۰۰۹ هجری قمری یعنی دوره صفوی است. در بخشی از متن این سند که مربوط به پرداخت پول دفن توسط ورثه «حاجی محمد صالح» فراش حرم مطهر مربوط به سال ۱۰۰۹ هجری قمری است، آمده: «... قبض دادند و قبول نمودند ورثه حاجی الحرمین الشریفین، المرحوم «حاجی محمد صالح» فراش

«... به حضور ساطع الحضور بندگان عالی عرضه می‌دارد که کرلایی محمدزمان حکاک به جوار مرحمت ایزدی پیوسته، حسب العریضه مستدعی‌اند که در صحن مقدس جدید در مقابل ایوان شربت‌خانه در قرب چهارحوض هرگاه ممکن شود بسپارند و به شکرانه این نعمت عظمی مبلغ چهار تومان به رسم هدیه و پیشکش تسلیم کارگزاران سرکار فیض مدار می‌نماید. از عنایات تام عالی مستدعی اذن مرخصی می‌باشند به تاریخ شهر شعبان المعظم س‌نه ۱۲۸۴ قمری».

در حاشیه‌بالای همین سند از سوی متولی آن زمان آستان قدس نوشته شده است:

«...عالیحضرت آقا سید احمد، حسب‌الامر سرکار بندگان عالی دام‌اجلاله در مکان بی‌عیب دفن نمایند».

نوع دوم، عریضه‌هایی بوده که توسط کارکنان مربوط تهیه و خلاصه‌ای از عرایض و درخواست‌های مردم در ذیل آن ثبت و به متولی آستان قدس ارسال می‌شده؛ در این عرایض نام فرد دفن شده، محل دفن و مبلغ دریافتی ذکر می‌شده است. مانند سند شماره ۴/ ۶۰۱۲ مربوط به صورت عرایض مدفونین در حرم مطهر رضوی در سال ۱۲۸۷ قمری که صورت عریضه‌جاتی است که برای دفن اموات در هر دو صحن مقدس و غیره اذن گرفته‌اند.

لازم به ذکر است در اوایل دوره قاجار که سیستم تشکیلات اداری آستان قدس کمی دچار تغییر شده بود، اسناد دفن به صورت کلی تهیه و ذیل نام اموات ثبت می‌شد. (مانند سند شماره ۱۰۵۰۳۹۱ مربوط به صورت دفن اموات در حرم مطهر رضوی در سال ۱۲۶۴ قمری در دوره قاجاریه)

بررسی برخی از اسناد کفن و دفن در حرم مطهر رضوی

در دوره صفویه و افشاریه امور دفن زیر نظر ناظر جزو آستانه و مشرف بیوتات انجام و مبالغ پرداختی برای دفن نیز توسط ضابط نذورات تحویل گرفته می‌شده است. در این زمینه می‌توان به دستورالعمل متولی آستان قدس به ناظر درباره مقررات دفن در حرم در سال ۱۱۷۹ اقمری (دوره افشاریه) به شرح ذیل اشاره کرد:

«...به عهده عالیقدر ناظر جزو آستانه مقدسه از دفن در دوره قاجار به نیز دفن در حرم به دو صورت قمری، آنکه عالیقدر رفیع‌مقدار ناظر جزو آستانه مقدسه منوره بداند که درین وقت مقرر فرمودیم که از ابتداء هذه‌السنه میمونه ایت‌ئیل امواتی که بعد از صدور تعلیقچه عالی در عمارات آستانه مقدسه و صحن مبارک و پایین‌پای دفن می‌شود، باید لازمه سعی و اهتمام بوده باشد به عمل آورده که نبش اتفاق نیفتد و مکان دفن را تعیین نموده مبلغ دو هزار دینار تیریزی رسومات و اخراجات را که برین موجب مشخص شده، از وجهی که اولیای میت می‌دهندوضع وتسلیم صاحبانش نمایند».

نحوه کفن و دفن در حرم مطهر رضوی

کفن و دفن یا توجه به اولین اسناد باقیمانده در

قالب اسناد پراکنده و بر اساس حق‌الارض بوده است و نخستین سند مربوط به تدفین به سال ۱۰۰۹ قمری است که متضمن دفن یکی از کارکنان آستان قدس رضوی است. بر اساس اسناد، از سال ۱۰۳۷ اقمری این امور در ذیل نذورات و حق‌الارض بوده و تا آخر دوره افشاریه نیز بر همین منوال ادامه داشته است. مطابق سند شماره (۷/ ۴۷۴۵۷) در وقف‌نامه‌ای از شاه عباس صفوی که در آن، اراضی اطراف حرم را وقف آستان قدس رضوی نموده دستورالعمل‌هایی مبنی بر دفن افراد بر اساس محل دفن و نیز طبقات و گروه‌های اجتماعی به این شرح ذکر شده است:

«...و بعد ذلک وقف موبد شرعی و حبس مخلد ملی نمودیم به مبیع اراضی عمارات آستانه مقدسه واقعه در اطراف مرقد مطهر و صحن مقدس و اراضی واقعه در سمت پایین پای مبارک و اطراف صحن مقدس را بر آستان عرش بنیان ملک پاسبان که هر که را خواهند به شرف دفن در اراضی مقدسه مشرف سازند و آن آستان خلد نشان را برای او مأمن سازند بعد از قیام به آنچه مقرر می‌شود احدی مزاحم و مانع نشود... ووجه مزبور را بعد از وضع عشر حق‌التولیه به مصرف تعمیرات ضربه و خرج شماعیخانه مبارکه برسانند... فی س‌نه احدی عشر بعد‌الالف ۱۰۱۱ قمری (دوره شاه عباس صفوی)».

در دوره افشاریه به رونوشت فرمانی (مطابق سند شماره ۱۳۵۱۷) که از نادرشاه در سال ۱۱۵۱ قمری در دست است و به حمد زکی خان درباره آستان قدس دستوراتی داده شده، درباره دفن افراد در حرم آمده: «...از بابت حق‌الارض که جهت دفن نعش اطراف حرم باز یافت می‌نماید چنانچه احدی به رضای خود به‌عنوان نذر میلی آورد این اخراجات جزئی را تسلیم عمله کنند».

دفن در حرم تا این زمان بر اساس اسناد موجود با مبالغ تعیین شده، در قالب حق‌الارض صورت می‌گرفت و بیش خرید و تهیه قبر جا و یا تدفین رایگان دیده نمی‌شود. گزارش مدفونین در اواخر صفویه پس از ثبت در قبوض در روزنامه‌ها به صورت روزانه یادداشت و معمولاً به صورت ماهانه ارسال می‌شده است. این روزنامه‌ها در طومار سالیانه در دوره صفویه و افشاریه به نام حق‌الارض و نذورات تهیه و آماده می‌شده است.

در دوره قاجار به نیز دفن در حرم به دو صورت انجام می‌شد: یا توسط ورثه متوفی و یا نوشتن عریضه‌ای در خصوص تعیین محل دفن و یا قبل از آن پیش‌خرید قبر توسط فرد انجام می‌گرفت. در این دوره، پرداخت هزینه دفن در قالب پیشکش و به صورت نقدی و گاه جنسی (شمع برای روشنایی حرم) بوده که در اسنادی در موارد مختلفی از آن نام برده شده و تقریباً در دوره‌های گوناگون ثابت بوده است. البته مبلغ این پیشکشی بر حسب محل دفن و دوره زمانی تفاوت می‌کرده است. بر اساس اسناد موجود، پس از فوت فرد، حسب وصیت وی، جنازه که گاهی از آن به کیسه استخوان تعبیر می‌شود، به مشهد حمل و پس از طی مراحل اداری در حرم دفن می‌شده است.

ثروتمندان خواهد شد. حضرت در پاسخ فرمودند: آن که از شما به خاطر خدا، وضعیت سخت و دشوار خود را تحمل کرده و صبر کند، به مقاماتی خواهد رسید که ثروتمندان از آن محروم‌اند.

(مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۶۹، ص ۴۸)

پای زائران روی جنازه می‌ریزند. قالی‌های داخل صحن را روی جنازه می‌تکانند تا خاک پای زائران روی کفن بریزد. بعد جنازه را به گوشه صحن آزادی می‌برند و نماز میت می‌خوانند و آخرین سلام به امام رضا(ع) و خداحافظی با حرم.

خودسازی و دگرسازی راه ایجاد جامعه مهدوی

رسانه KHAMENEI.IR در گفت‌وگویی با آیت‌الله محمدعلی جاودان، استاد اخلاق حوزه علمیه، به بررسی شرایط جامعه مهدوی و وظایف منتظران پرداخته که در ادامه گزیده‌ای از آن را از نظر می‌گذرانید.

■ اسلام بدون امام، مورد پسند خدا نیست

ما سرنوشت‌مان به سرنوشت امام‌مان وابسته است؛ عقل می‌گوید تو باید امام خوب انتخاب کنی، امام بر حق انتخاب کنی. در آیاتی که روز غیرخبر نازل شد، فرمود: **الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ** **وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي** **وَرَضَيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا** (سوره مائده: آیه ۳) این اسلامی که امروز به امامش رسیده، این اسلام موردپسند خدای متعال است. رضایت خدا از چنین اسلام و چنین نماز و روزه‌ای است؛ از چنین جهادی است. اسلام بدون امام، مورد رضا و پسند خدای تبارک‌وتعالی نیست.

یک‌بار دیگر هم به مناسبت عصر ظهور می‌فرماید آن روز، روزی است که **وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُم** (سوره نور: آیه ۵۵) دینشان را صاحب قدرت استقرار در زمین قرار می‌دهد؛ یعنی در زمان حضرت ولی عصر(عج) دینی که بر جهان غالب می‌شود و حکومت خواهد کرد دینی است که خدا از آن راضی است.

در صدر اسلام فرمود: امروز که علی (ع) به‌عنوان جانشین پیامبر(ص) معرفی شد، این دینتان دین مورد رضای خداوند شد. این دین مورد رضای خدا در زمان ظهور حضرت حجت، بر جهان حکومت خواهد کرد؛ دینی که در آن هیچ ظلمی وجود ندارد. سال ۶۱ هجری قمری دولتی که اسمش اسلامی بود برای قتل عام خاندان پیامبر، یک لشکر فرستاده است. سال بعد برای قتل عام مردم مدینه و سال بعد برای تخریب و سوزاندن خانه خدا لشکر فرستاده است؛ خب این دین دیگر مورد رضای خدا نیست. اگر شما دین مورد رضای خدا را از دست بدهی به چنین دینی می‌رسی با خلافت یزید، با استانداری مغیره و عمرو عاص. پلیدترین مردمان آن روزگار، حاکمان دولت مثلاً اسلامی بر کشور اسلام هستند.

■ دگرسازی از خانواده شروع می‌شود

باید بگوئیم هر چه بیشتر به نظرتی که از امام‌مان به ما رسیده، در زندگی شخصی و در اجتماع نزدیک‌تر باشیم تا به آن دین موردپسند نزدیک‌تر شویم. اگر رفتار، اعمال، اخلاق، سخنان و همه چیز در راه رضای خدا باشد، دینت به فضل خدا موردپسند خداوند متعال قرار خواهد گرفت و این خوب شدن اعمال شما بدون هیچ مقدمه‌ای در تمام جوانب زندگی شما نفوذ خواهد کرد؛ خانه‌ها می‌شود خانه موردپسند اسلام و خانواده‌ها می‌شوند خانواده موردپسند اسلام. این همان دگرسازی است که از خانواده شروع می‌شود و بعد هم به دوستان و نزدیکان تسری می‌یابد. گستردگی این دگرسازی به این بستگی دارد که همت و توانایی آدم چقدر باشد. اصلاً امکان ندارد اهل آن مرام و مکتبی که مورد رضای خداست باشی و در خانه آرام‌نیشینی و دنبال دگرسازی نباشی. اگر دنبال رضایت خدا باشی باید خودت را به آب‌وتاش بزنی برای اینکه دنیای اطرافت را با اعمال خودت به رنگ خود درآوری.

به‌طور طبیعی هم اگر اعمال و رفتار خوب باشد اطرافیان خوب می‌شوند و خوبی‌ها نفوذ می‌کنند؛ بنابراین دگرسازی به‌طور طبیعی اتفاق خواهد افتاد. البته شما هم باید کوشش کنید. امکان ندارد کسی به دینی که خدا به آن راضی است رسیده باشد و اطرافیان و جامعه‌اش را به حال خودشان رها کند؛ او تا حدی که جان در بدن دارد برای آن‌ها کوشش می‌کند؛ بی‌قراری می‌کوشد و سر و جان مایه می‌گذارد، راحتی طلب نمی‌کند. همه‌اش فکر مردم دیگر است که آن‌ها را هم از فقر، نادانی و گناه و ستم نجات دهد.

همانا چون قائم قیام کند لباس علی(ع) را بپوشد و بر اساس شیوه و سیره او رفتار نماید.

نشانی

در حرم مطهر حضرت ثامن‌الحجج(ع) به واسطه وجود سراسر نور و با برکت ایشان، افراد بسیاری آرمیده‌اند که علاوه بر فیض حضور در مصحح شریف امام هشتم(ع)، همنشین زائران و دلدادگان آن امام همام نیز هستند. صحن‌ها و رواق‌های حرم مطهر رضوی ملو از خانه‌های ابدی شهدا، عالمان، بزرگان، خادمان و... است که تعداد زیادی از زائران از آن اطلاعی ندارند، همچنین آرامستان‌های حرم مطهر رضوی با عنوان بهشت ثامن‌الائمه(ع) در طبقه زیرین صحن آزادی، صحن قدس و صحن جمهوری اسلامی واقع هستند.

